

Ieva Salialionė. LPS klinikinės ir sveikatos psichologijos komiteto veikla: iki pandemijos ir per pandemiją

Pranešimo tikslai – apžvelgti Lietuvos psichologų sąjungos Klinikinės ir sveikatos psichologijos komiteto (toliau – KSPK) veiklą, atliktus darbus iki pandemijos ir per ją, išryškinti spręstinas problemas ir pakviesti kartu jas spręsti.

KSPK tikslas – rūpintis klinikinių ir sveikatos psichologų (toliau – KSP) profesine veikla ir kvalifikacijos kėlimu. Uždaviniai: analizuoti KSP poreikius, spręsti medicinos psichologų profesinės veiklos reglamentavimo klausimus, kelti KSP kvalifikaciją, skleisti informaciją apie psichologinio įvertinimo instrumentus, atsakyti į užklausas. Šiuo metu komitete aktyviai dirba 12 narių: Aistė Pranckevičienė, Alicja Juškienė, Aušra Griškonytė, Aušra Norė, Edita Žilienė, Ieva Salialionė, Jurgita Černiauskienė, Laura Digrytė-Šertvytienė, Laura Šalčiūnaitė, Palmira Kazlauskienė, Rūta Sargautytė ir Vilija Banevičienė.

Iki COVID-19 pandemijos (nuo KSPK dabartinės komandos darbo pradžios 2016-10-25 iki 2020-03-15), siekdamas analizuoti KSP poreikius, KSPK suorganizavo tris apklausas: Apklausa apie vykstančias intervizių grupes (2018), Medicinos psichologų apklausa apie jų profesines kompetencijas ir darbo sąlygas (2019) ir Asmens sveikatos priežiūros įstaigų vadovų apklausa apie medicinos psichologų poreikį ir darbo sąlygas (2019). Esminiai KSPK pasiekimai medicinos psichologų veiklos reglamentavimo srityje yra šie: medicinos psichologijos praktika išbraukta iš kitų sveikatinimo veiklos rūšių sąrašo ir 2018-01-01 įtraukta į asmens sveikatos priežiūros veiklų rūšių sąrašą; 2018-05-30 patvirtinta medicinos psichologo medicinos norma; medicinos psichologai įtraukti į Asmens sveikatos priežiūros praktikos įstatymo projektą; nuo 2020-01-01 psichoterapeuto kvalifikaciją įgiję medicinos psichologai gali taikyti psichoterapijos metodą, apmokamą PSDF lėšomis. KSPK dalyvavo svarstant įvairius Sveikatos apsaugos ministerijos (toliau – SAM) įsakymų projektus: „Dėl pirminio, antrinio bei tretinio lygių psichiatrijos bei psichoterapijos paslaugų teikimo suaugusiesiems reikalavimų bei psichiatrijos dienos stacionaro ir psichoterapijos paslaugų bazinių kainų tvirtinimo“ (Nr. 256); „Dėl Psichoterapijos paslaugų teikimo ir apmokėjimo privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžeto lėšomis tvarkos aprašo“ (Nr. V-1292); „Dėl vaikų ir paauglių psichiatrijos ir psichoterapijos paslaugų organizavimo principų, aprašymo ir teikimo reikalavimų“ (Nr. 730); „Dėl pagalbos savižudybės grėsmę patiriantiems, savižudybės krizę išgyvenantiems ir savižudybės krizę išgyvenusiems asmenims teikimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ (Nr. V-859); „Dėl psichoemocinio klimato ir psichologinės (emocinės) gerovės sveikatos priežiūros sistemoje gerinimo 2020–2022 metų veiksmų plano patvirtinimo“ (Nr. V-322). Dirbtair šiose darbo grupėse: dėl sveikatos būklės reikalavimų ir sveikatos tikrinimo tvarkos reglamentavimo įvairioms visuomenės grupėms tobulinimo parengti; dėl kompleksinės krizinio nėštumo pagalbos prieinamumo didinimo. Dalyvauta posėdžiuose, atsakyta į raštus šiomis temomis: dėl gerų pirminės ambulatorinės psichikos sveikatos priežiūros rezultatų rodiklio skaičiavimo; dėl psichoterapijos įstatymo; dėl pacientų sveikatos būklės įvertinimo instrumentų atrinkimo ir pritaikymo Lietuvos medicininės sveikatos sistemai; dėl asmens lytinės tapatybės pripažinimo; dėl psichologų, galinčių atlikti teismo ekspertizes, sąrašo; dėl 2021-2030 m. nacionalinės pažangos programos; dėl benzodiazepinų vartojimo mažinimo gydant psichikos sutrikimus. Siekiant kelti KSP kvalifikaciją, suorganizuotos trys Klinikinių ir sveikatos psichologų konferencijos (2017, 2018, 2019), prarastos trys diskusijos Lietuvos psichologų kongresuose („Laiko pulsas: ar esame pasiruošę realybės iššūkiams?“ (2017), „Medicinos psichologo profesinės veiklos teisinis reglamentavimas“ (2018), „Pagalbos savižudybės krizę išgyvenantiems asmenims organizavimo bei teikimo teisiniai ir praktiniai aspektai“ (2019)), skaitytas pranešimas „Psichologo darbo etiniai ir teisiniai aspektai“ konferencijoje „Teisiniai ir etiniai aspektai psichikos sveikatos priežiūros srityje“ (2018), suorganizuota bendra Vilniaus universiteto Psichologijos instituto, LPS Psichologinio įvertinimo ir testavimo komiteto ir KSPK diskusija „Testų taikymas psichikos sveikatos priežiūros įstaigose“

(2019) bei bendra KSPK ir Jaunųjų psichiatrų asociacijos diskusija „Psichologų ir psichiatrų bendradarbiavimas“ (2019).Siekiant skleisti informaciją apie psichologinio įvertinimo instrumentus, kartu su LPS Psichologinio įvertinimo ir testavimo komitetu buvo parengta Standartizuoto psichologinio įvertinimo instrumento aprašo forma (2017) bei atnaujintas Lietuvoje standartizuotų ir adaptuotų instrumentų sąrašas (2019); platinta informacija apie CAMS bei CAMS vadovai medicinos psichologams (2019).Atsakyta į 52 užklausas, kuriose teirautasi dėl psichologo veiklos teisinio reglamentavimo, psichologinių paslaugų gavimo, psichologo darbo sąlygų, psichologo ir kliento santykių, psichologo praktinio darbo aspektų. Taip pat atlikti kiti darbai: sudarytas teisės aktų, reglamentuojančių medicinos psichologo darbą, sąrašas; sudarytas filmų ir knygų psichologijos temomis sąrašas; platinta informacija apie SafeTALK ir ASIST mokymus; atstovauta Europos psichologų asociacijų federacijai (EFPA) dviejuose Europos parlamento posėdžiuose; LPS prijunga prie METAS; parengtas EuroPsy klinikinių ir sveikatos psichologų kompetencijų sąrašas; parengta LPS pozicija dėl psichoterapiją praktikuojančių psichologų; parengti LPS rekomenduojami psichologų psichoterapeutų mokymo standartai.

COVID-19 pandemijos metu (nuo 2020-03-16 iki dabar, 2020-10-05) KSPK išsikėlė naujus tikslus: užtikrinti psichologinės pagalbos prieinamumą visuomenei, atsižvelgiant į galimai padidėjusį tokios pagalbos poreikį dėl pandemijos; užtikrinti medicinos psichologų darbo tęstinumą, teises.KSP aktyviai įsitraukė į medicinos psichologų veiklos pandemijos metu reglamentavimą. Bendradarbiaujant suSAM buvo rengtos rekomendacijos psichikos sveikatos centrams ir stacionarams dėl medicinos psichologų darbo karantino metu; parengtos rekomendacijos dėl medicinos psichologų nuotolinio darbo; siūlyta įsteigti vieningą emocinės paramos liniją 1809, į kurios veiklą įsitrauktų ir medicinos psichologai; parengtos rekomendacijos dėl supervizijų psichikos sveikatos specialistams. Pateiktas siūlymas Ekonomikos ir inovacijų ministerijai įtraukti medicinos psichologus į turizmo paslaugų kompensacijų gavėjų sąrašą; 2020-09-01 įsakymo pakeitimu ir medicinos psichologams, dirbusiems karantino metu, nustatytas turizmo paslaugų kompensavimas.Per pandemiją (bet ne dėl jos) įvyko svarbus įvykis: 2020-06-30 priimtas Asmens sveikatos priežiūros įstatymas, pagal kurį medicinos psichologų veikla bus licencijuojama nuo 2021-05-01.Siekiant užtikrinti psichologinę pagalbą visuomenei pandemijos metu, bendrabiaujant suSAM buvo parengtos rekomendacijos medikams, kaip pasirūpinti savo psichologine savijauta; prisidėta kuriant svetainės www.pagalbasau.lt turinį; teikti siūlymai dėl psichologinių paslaugų visuomenės sveikatos biuruose (Nr. V-1733) ir dėl psichikos sveikatos kompetencijų didinimo įmonių darbuotojams tvarkos aprašo (Nr. V-590). Be to, SAM, apsižvelgdama į darbo grupės siūlymus, įsakymu panaikino apribojimus dirbti dėl psichikos sutrikimų sveikatos priežiūros ir farmacijos specialistams.Siekiant analizuoti KSP poreikius, atlikta apklausa apie medicinos psichologų darbo patirtis karantino metu. Siekiant kelti KSP kvalifikaciją, suorganizuota nuotolinė diskusija „Aktualūs klausimai medicinos psichologams, dirbantiems karantino metu“ (2020-04-07), nuotolinis CAMS pristatymas (2020-04-20), Klinikinių ir sveikatos psichologų konferencija – 2020 (2020-10-05, 07, 09, 13, 15); prisidėta prie nuotolinės konferencijos „Aktualių sprendimų paieškos psichologijos moksle ir praktikoje“ organizavimo (2020-09-16). Atsakyta į keletą užklausų dėl psichologo darbo karantino metu bei dėl medicinos psichologo kvalifikacijos pripažinimo Lietuvoje ir užsienyje.

Artimiausi planai – toliau spręsti medicinos psichologų reglamentavimo problemas: teikti siūlymus dėl medicinos psichologų licencijavimo tvarkos; ieškoti sprendimų dėl psichologų, psichiatrų ir psichoterapeutų kompetencijų ribų. Darbą tęsia SAM darbo grupė dėl kompleksinės krizinio nėštumo pagalbos prieinamumo didinimo. Kyla klausimų, kokie gali būti nustatyti apribojimai psichologo veiklai ne asmens sveikatos priežiūros įstaigose,įsigaliojus medicinos psichologų veiklos licencijavimui.

Pagrindinė KSPK problema yra žmonių trūkumas. Esama komanda nebepajėgi įsigilinti į šitiek skirtingų temų ir paraleliai dalyvauti šitiek darbo grupių, posėdžių, renginių. Kyla klausimų, kaip pritraukti ir motyvuoti psichologus aktyviai savanoriauti komitete; kaip turėtų keistis LPS

struktūra, prisiderinant prie naujos realybės – išaugusios LPS paslaugų paklausos; ar reiktų sumažinti KSPK uždavinių kiekį, atsižvelgiant į realiai esamus žmogiškuosius resursus.